

דיני כשרות המטבח והמאכלים – שיעור 5 בשר וחלב שנגעו זה בזה – חלק ג'

טעם כעיקר

איסור בשר בחלב לא נאמר דווקא בבישול בשר עם חלב ממש, אלא אף בטעם של בשר או של חלב – לפי ש**טעם כעיקר**, כלומר טעם הבשר דינו כהבשר עצמו. ולכן אם בישלו בשר ונכנס **טעם** חלב לתוך הבישול, הרי זה אסור מדאורייתא.

טעם כעיקר בכלים

כלים בולעים ופולטים טעם מהמאכלים המתבשלים או הנצלים בהם, כלומר, כלי שבשלו בו דבר מאכל, טעם המאכל נבלע בדפנות הכלי, וכאשר חוזרים ומבשלים בכלי, נפלט הטעם מדפנות הכלי ונכנס לתבשיל.

ולכן: אסור לבשל בשר בכלי חלבי, כיון שבעשה שמבשל בו הבשר נפלט **טעם** החלב מהסיר לבשר, והרי זה בשר שנתבשל עם חלב, וכן להפך (יו"ד סי' צ"ג).

שני מקומות בהם לטעם אין דין כמאכל בעצמו:

- **טעם פגום (נותן טעם לפגם).**
- **טעם רחוק (נ"ט בר נ"ט).**

טעם פגום - נותן טעם לפגם

אף שהאיסור במאכלים אסורים נאמר גם בטעם, זה דווקא כאשר הטעם הוא בבחינת 'נותן טעם לשבח', כלומר כאשר טעם הבשר משביח את החלב ולהפך, אבל אם טעמם פגום זה את זה, אינם נאסרים.

טעם פגום בכלים

ולכן, כלי בשרי שעברו 24 שעות מהזמן שבלע טעם בשר או חלב נקרא כלי **שאינו בן יומו**, ומהתורה הטעם שבו מקולקל ופגום. ולא יכול לאסור, ומהתורה מותר לבשל חלב בכלי בשרי שאינו בן יומו, אך חכמים אסרו לכתחילה לעשות זאת, מחשש שמא יבואו לטעות ולבשל אף בכלי בן יומו.

אכן בדיעבד, אם בישלו בשר בכלי חלבי שאינו בן יומו, הבשר מותר, כיון שטעם החלב שנבלע בו פגום ולא חשוב כחלב (יו"ד סי' ק"ג סעיף ה).

טעם רחוק – נ"ט בר נ"ט

מאכל פרווה שבושל בסיר בשרי, הטעם הבשרי שיצא מהסיר ונבלע במאכל הפרווה, הוא טעם שני של הבשר, ועל כן שמו: **נותן טעם** (הבשר נתן טעם לסיר) **בר נותן טעם** (הסיר העביר טעם למאכל הפרווה) בהיתר. ואין למאכל הזה דין של מאכל בשר.

ועל כן: אם הסיר הבשרי לא היה בן יומו בשעה שבישלו בו את המאכל הפרווה, הכל מודים שאין דינו כבשר, ומותר לאוכלו עם חלב ממש.

ואם הוא בושל בסיר בשרי בן יומו, **נחלקו הראשונים והאחרונים בדינו:**

דעת השולחן ערוך: שהמאכל הזה מותר באכילה עם חלב ממש, כיון שהטעם הבשרי הבלוע בו קלוש מידי ולא נחשב בשר (יו"ד סי' צה סעיף א).

דעת הרמ"א לחוש לכתחילה לדעת רש"י, ואסור לאוכלו עם חלב, אבל מותר לאוכלו בכלי חלבי. ואם המאכל הפרווה הזה התערב בחלב, סומכים להקל כדעת השולחן ערוך (צ"ח, ב).

דיני כשרות המטבח והמאכלים – שיעור 5 בשר וחלב שנגעו זה בזה – חלק ג'

השלכות מעשיות

שימוש בכלי לאוכל שאינו מינו

ברור הדבר שלא מבשלים חלב בכלי בשרי ולהפך, אפילו אם הכלי לא בן יומו. ואם השתמשו בטעות בכלי חלבי למאכל בשרי או להיפך, ההכרעה תהיה לפי הכלל המשולש שלמדנו לעיל:

- טעם כעיקר
- טעם פגום – נותן טעם לפגם
- טעם רחוק – נ"ט בר נ"ט

בישול חלב בכלי בשרי בן יומו: החלב והכלי אסורים, אלא א"כ יש בתבשיל החלבי פי שישים כנגד כל הסיר (שו"ע סי' צח, ד. והש"ך בסי' צ"ג ס"ק א כתב שזה כמעט לא מציאותי שיהיה בתכולת הסיר פי שישים מדפנותיו).

בישול חלב בכלי בשרי שאינו בן יומו: החלב מותר, והכלי אסור, כיון שבלוע בו טעם בשר וטעם חלב (שו"ע סי' צ"ג סעיף א).

תחבו כף בשרית לתוך סיר עם חלב שעל האש: אם הכפית הבשרית אינה בת יומה, החלב והסיר מותרים, אך הכפית עצמה שבלעה טעם חלב טוב, אסורה וצריכה הגעלה. ואם הכפית בת יומה, אם יש בתבשיל החלבי כמות של פי שישים כנגד החלק שנתחב מן הכף לתוך הסיר, אזי החלב והסיר מותרים והכפית טעונה הגעלה, ואם אין פי שישים הכל אסור (שו"ע סי' צ"ד סעיף ג).

הניחו מכסה בשרי על סיר עם חלב שעל גבי האש: אם המכסה אינו בן יומו, התבשיל והסיר מותרים, והמכסה טעון הגעלה. ואם המכסה בן יומו: אם יש בתבשיל פי שישים כנגד הסיר, החלב והסיר מותרים, ואם אין פי שישים, הכל אסור.

הבהרה: אם נזכרו להרים את המכסה קודם שהספיקו לעלות אדים חמים מהסיר, אז לא שייך בזה כלל העברת טעמים והכל מותר. (שו"ע סי' צ"ג).

בישול פרווה בכלי בשרי או חלבי

לדעת רוב הפוסקים אסור לבשל לכתחילה מאכל פרווה בכלי בשרי או חלבי בן יומו על מנת לאוכלו עם המין השני, אכן דעת הגר"ע יוסף להוכיח שדעת השולחן ערוך שמותר לעשות כן אף לכתחילה (סי' צ"ה ס"ק ג בש"ך. כה"ח סי' צ"ה ס"ק א. ובשו"ת יביע אומר ח"ד יו"ד ד התיר. ובכלי שאינו בן יומו, במקום הצורך התירו אף לבשל לכתחילה על מנת לאוכלו עם המין השני – חכמת אדם כלל מ"ח ס"ב. כף החיים צה, ג).

מאכל פרווה שבושל בסיר חלבי בן יומו, כולם מודים שאין דינו כבשר ממש, ומותר לאוכלו מיד אחרי אכילת בשר (סי' פ"ט סעיף ד), וכן מותר לאוכלו בכלי בשרי, וכן אם התערב עם בשר מותר באכילה. אך לדעת הרמ"א שאסור לערבו לכתחילה עם בשר. ואם בושל בכלי שאינו בן יומו, אף הרמ"א מודה שמותר לערבו עם בשר ממש (סי' צ"ה סעיפים א-ב).